

ПРОФ. Д-Р ИК.Н. ТОДОР ВЪЛЧЕВ НА 80 ГОДИНИ

Роден е на 28.10.1922 г. в София в заможна семейство, занимаващо се с международна търговия. Получава добро образование в България - учи в Немското училище, в Търговската гимназия и Софийския университет. Завършва аспирантура в катедрата по "Политическа икономия" при ВИИ "К. Маркс" под ръководството на проф. Тодор Владигеров и получава титлата доктор.

В годините на Втората световна война служи в Бронираната бригада (1941-1943 г.) и участва в операциите на българската армия в Сърбия и Косово (1944 г.).

Постъпва в Икономическия институт при БАН като младши научен сътрудник, хабилитира се като старши научен сътрудник II ст. с труд върху "Държавно-монополистическият капитализъм на съвременния етап" (1960 г.). Защитава докторска дисертация на тема "Еволюцията на капиталистическата валутна система и характера на нейната съвременна криза" (1978 г.). От 1980 г. е старши научен сътрудник I степен. В този период специализира в Икономическия институт при Германската академия на науките в Берлин (1961 г.) и в института със световен престиж "МЕМО" (Институт мировой экономики и международных отношений) в Москва (1966 г.).

Работейки непрекъснато в структурата на БАН, изпълнява за известно време функциите на зам.-директор на Центъра за Африка и Азия (1968-1975 г.) и на завеждащ секция "Развиващи се страни" в Института за съвременни социални теории (1984-1988 г.). През 1990 г. е избран за председател на Академичния съвет по световна икономика. Дългогодишен член е на редколегиата на сп. "Икономическа мисъл" – до 1992 г.

Проф. Тодор Вълчев посвещава научните си изследвания на проблемите за икономическата роля на държавата, интеграцията в Западна Европа, международната валутна система и икономиката на развиващите се страни.

Заслужава да бъдат отбелязани научните позиции, които отстоява по въпросите на валутната система в труда си "Краят на златно-доларовия стандарт. (Проблеми на функционирането и еволюцията на международната валутна система)". За разлика от доминиращия по това време възглед, че валутната криза носи хроничен характер и приключва с катастрофа на системата, проф. Т. Вълчев разглежда валутните кризи като закономерна форма на преход от една валутна система към друга (от биметалически системи към златен монометализъм, златно-валутен и златно-доларов стандарт (Бретън-уудска система) с тенденция да прерасне в система, изградена само върху международни кредитни пари, без никаква връзка със златото като паричен метал. На базата на исторически материал той доказва сравнителната краткотрайност на чистия златен монометализъм и закономерното отмиране на функциите на златото като световни пари. Неговата роля постепенно се поема от националните книжно-парични валути на най-големите капиталистически държави (фунта-стерлинг и американския долар), а в перспектива - от международни книжно-кредитни пари от типа на специалните права на тираж (СПТ) на МВФ и ежото на страните от Европейския валутен съюз, преименувано по-късно в евро, като тяхна колективна валута. С известни нюанси тези нови теоретични постановки се отстояват и от един сравнително малоброен, но авторитетен международен научен колектив (Р. Енгов, Г. Матюхин, А. Бружек, С. Тикал, Т. Вълчев, И. Хагелмайер, К. Ширмайстер, К. Колох, Т. Банфи и др.) и са изложени в книгите "Валутные проблемы капитализма на современном этапе" (С., Изд. на БАН, 1981) и в немския вариант на същия труд, издаден в Берлин през 1982 г.

По един частичен аспект на валутната система, а именно за бъдещата конвертируемост на българския лев, на проф. Т. Вълчев е възложено да ръководи екип от изтъкнати български икономисти (Нешо Царевски, Стоил Кодинов, Венцеслав

Димитров и Румен Аврамов). Те представят заключенията си на председателя на БАН акад. Благовест Сендов в доклад под заглавие "Конвертируемост на българския лев. Изследователски проект на БАН" (С., юни 1990). Докладът всъщност е предназначен за ръководещите държавните институции.

По въпроса за ролята на държавата в пазарната икономика на капиталистическите страни проф. Вълчев се приближава до позициите на лорд Джон Кейнс, един от най-големите западни икономисти през XX век. Застъпва се тезата, че пазарната икономика е, от една страна, гъвкава, динамична и бързо приспособяваща се към променящите се условия, а от друга - е неустойчива и при циклични кризи може да покаже "катастрофична склонност към нестабилност". По този въпрос в икономическата теория се формираха противостоящите една на друга школи на монетаристите и регулативистите. Бихме могли да причислим проф. Вълчев по-скоро към второто направление, което, приемайки пазара като основен регулатор, вижда в икономическата политика на държавата важен фактор за намаляване на цикличните колебания, за поддържане на растежа и смекчаване ударите на пазарната стихия върху социално застрашените групи.

Публикациите на проф. Вълчев за развиващите се страни представляват по-малък интерес, тъй като в тях не се поставят фундаменталните проблеми на тази група държави, а се анализират статистически редове за растежа им и за търговията им с България.

В научните среди в чужбина проф. Т. Вълчев е познат предимно чрез докладите си, изнесени на международни конференции и семинари в Германия, Русия, Австрия, Белгия, Люксембург, САЩ, Полша, Унгария, Чехия, Етиопия и др. В България той има възможност да представи и популяризира възгледите си като коментатор на Българското национално радио и телевизията, а също и в многобройни статии в ежедневния печат.

В края на научната си кариера проф. Т. Вълчев беше избран от Великото народно събрание за управител на Българска народна банка за периода 1991-1996 г. Като председател на Управителния съвет на БНБ в първите години на прехода той трябваше да работи с пет различни правителства и три състава на парламента. В областта на паричната политика БНБ възприе антиинфлационен курс, осъществяван чрез регулиране на паричната маса, операции на открития пазар и високи лихвени проценти. Ефективността на тази политика не беше висока. Поради честата смяна на правителствата, липсата на общоприети национални приоритети и забавяне на икономическата реформа, централната банка съумяваше до 1996 г. да задържи инфлацията на равнище от няколко десетки процента годишно, но не постигна трайна стабилност на лева.

В качеството си на управител на БНБ проф. Вълчев беше член на борда на МВФ и в своите доклади пред годишните му сесии отстояваше официалната позиция на България и на БНБ по проблемите на международните финансови отношения. Докладите му от този период пред международни форуми носят не толкова изследователски, а предимно политико-приложен характер и третират главно въпроси за хода на икономическата реформа в България, взаимоотношенията ѝ с ЕС и политиката на централната банка.

През 1994 г. проф. Т. Вълчев беше приет, като единствен досега българин, за редовен член на престижния Римски клуб.

След изтичане на мандата му като управител на БНБ той активно сътрудничи на няколко неправителствени организации, но с годините започна да се оттегля от тази сфера.

Научното творчество на проф. Тодор Вълчев и неговата приложна дейност като експерт и ръководител на важна държавна институция остави забележими следи в научната и икономическата история на страната.